

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa

o stave a úrovni pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania v strednej odbornej škole v školskom roku 2015/2016 v SR

Školskí inšpektori kontrolovali stav a úroveň pedagogického riadenia, výchovno-vzdelávacieho procesu a podmienok výchovy a vzdelávania v **21** stredných odborných školách (4,6 % z celkového počtu SOŠ v SR), z nich bolo **16** štátnych, **4** súkromné, **1** cirkevná, **3** subjekty mali vyučovací jazyk slovenský a maďarský. Hodnotenie jednotlivých oblastí uskutočnili na základe zovšeobecnených zistení z dotazníkov zadaných riaditeľom škôl, ostatným pedagogickým zamestnancom, žiakom a zo zistení z hospitácií, ale aj na základe riadených rozhovorov so žiakmi a s pedagogickými zamestnancami. K predmetom hodnotenia patrili i zriadené priestory subjektov a ich vybavenie, účelnosť vedenia pedagogickej a ďalšej dokumentácie školy, ale tiež informácie vyžiadané z pracovísk podieľajúcich sa na zmluvnom zabezpečení praktického vyučovania. **Dôraz sa kládol na kontrolu vyučovacieho procesu a na kontrolu podmienok vytvorených na jeho realizáciu v nadväznosti na plnenie profilu absolventa.**

Priebeh výchovy a vzdelávania

Na teoretickom (všeobecnom a odbornom) vzdelávaní a na praktickej príprave sa formou hospitácií vo výchovno-vzdelávacom procese vo vyučovaní učiteľom kontrolovalo vytváranie predpokladov na zabezpečenie rozvíjania sledovaných kľúčových kompetencií žiakov na **1 184** vyučovacích hodinách.

Vo **všeobecnom vzdelávaní** sa uskutočnilo **482** hospitácií a sledované boli predmety zo vzdelávacích oblastí **jazyk a komunikácia** – slovenský jazyk a literatúra, slovenský jazyk a slovenská literatúra, maďarský jazyk a literatúra, anglický jazyk, nemecký jazyk, ruský jazyk; **človek a spoločnosť** – dejepis, občianska náuka; **človek a príroda** – fyzika, chémia, geografia, biológia; **matematika a práca s informáciami** – matematika, informatika; **zdravie a pohyb** – telesná a športová výchova.

V **odbornom vzdelávaní** sa kontrolovalo v **16** skupinách študijných a učebných odborov celkom **63** rôznych odborov. Na teoretickom odbornom vzdelávaní sa realizovalo **509** hospitácií, na praktickej príprave bolo vykonaných **193** hospitácií na **525** vyučovacích hodinách na predmetoch *odborný výcvik, odborná prax, praktické cvičenia*.

Stav a úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu na **teoretickom vzdelávaní** (graf č. 1) v **2** SOŠ¹ boli hodnotené na úrovni **dobrej**, v **17**-ich na **priemernej**, v **1** na **málo vyhovujúcej**² a v **1** SOŠ³ na **nevyhovujúcej úrovni**. V oblasti **praktickej prípravy** (graf č. 2) úroveň **veľmi dobrú** dosiahla **1** škola⁴, **10** subjektov **dobrú**, **8** **priemernú** a **2** SOŠ⁵ boli hodnotené na úrovni **málo vyhovujúcej**.

Subjekty navštevovalo **6 282** žiakov, z nich bolo **246** so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (všetci patrili k žiakom so zdravotným znevýhodnením).

¹ Pedagogická a sociálna akadémia sv. Svorada a Benedikta, Ul. 1. mája 7, Trenčín; Stredná odborná škola lesnícka, Akademická 16, Banská Štiavnica

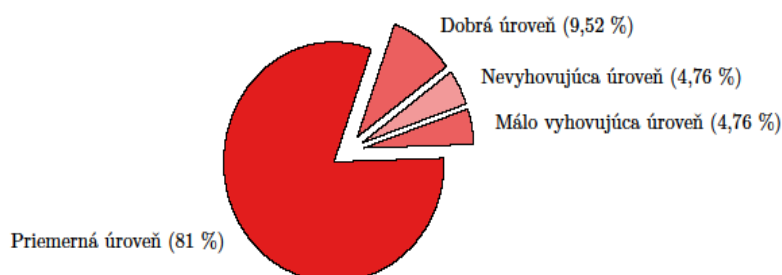
² Stredná odborná škola záhradnícka, Brezová 2, Piešťany

³ Súkromná stredná odborná škola – Magán Szakközépiszkola, Zoltána Fábryho 19, Veľké Kapušany

⁴ Stredná odborná škola lesnícka, Akademická 16, Banská Štiavnica

⁵ Súkromná stredná odborná škola – Magán Szakközépiszkola, Zoltána Fábryho 19, Veľké Kapušany; Súkromná stredná odborná škola, Sidónie Sakalovej 182, Bytča

Graf č. 1 Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v oblasti **priebeh výchovy a vzdelávania** (predmety všeobecného vzdelávania a teoretického odborného vzdelávania)

Graf č. 2 Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v oblasti **priebeh výchovy a vzdelávania** (predmety praktickej prípravy)

Pozitívne zistenia v kontrolovaných predmetoch všeobecného vzdelávania a v skupinách študijných a učebných odborov v odbornom vzdelávaní

- prezentovanie pozitívneho vzťahu žiakov k dejinám vlastného národa, k tradíciám, záujem o historické dianie na predmetoch *dejepis, slovenský jazyk a literatúra*
- vytváranie príležitostí učiteľmi na aktívnu diskusiu žiakov a spontánne prejavovanie hodnotových postojov ku kvalite a ochrane životného prostredia výrazne na predmetoch *chémia, biológia*

Negatívne zistenia v kontrolovaných predmetoch všeobecného vzdelávania a v skupinách študijných a učebných odborov v odbornom vzdelávaní

- hodnotenie niektorého kontrolovaného predmetu/predmetov všeobecného vzdelávania alebo kontrolovanej skupiny/skupín študijných a učebných odborov v **8 SOŠ (38 %)** dosiahlo **málo vyhovujúcu** alebo i **nevyhovujúcu úroveň**
- nevyužívanie vedomostného potenciálu žiakov primeranou náročnosťou úloh vzhľadom na ich obsah, rozsah a s ohľadom na podporovanie rozvíjania vyšších kognitívnych úrovni myslenia jednotlivcov

- nedostatočné osvojenie jazykových kompetencií žiakov končiacich ročníkov (*nepreukázanie požadovaných vedomostí a jazykových zručností v porozumení, v rečovom prejave a v čítaní s porozumením*)
- akceptovanie odpovedí žiakov v maďarskom jazyku na vyučovaní predmetu *slovenský jazyk a slovenská literatúra*, čo súvisí s nedostatočnou znalosťou slovenského jazyka
- nezosúladenie individuálnej praxe s teoretickým vyučovaním (*žiaci absolvovali individuálnu prax v čase, keď mali byť prítomní na teoretickom vyučovaní*)

Učebnú klímu na niektorých vyučovacích hodinách poznačilo neeliminovanie prejavov, ktorým jednotlivci pri absencii aktivizujúceho pracovného prostredia jednoznačne demonštrovali nudu a nezujem. Učitelia, ale i majstri odbornej výchovy (ďalej MOV) nie vždy venovali primeranú pozornosť nevhodným verbálnym prejavom žiakov. Menej priaznivá **atmosféra** vyučovania bola vyvolaná aj vyskytujúcim sa málo prívetivým či direktívnym prístupom učiteľov alebo ich neosobnou interakciou. Väčšinu hospitovaných hodín na predmetoch praktickej prípravy, ale tiež na teoretickom vzdelávaní však charakterizovalo pozitívne pracovné prostredie podporované podnecovaním jednotlivcov k učebným činnostiam, povzbudzujúcim a rovným prístupom ku všetkým žiakom.

Vo veľkej miere sa vyučovací proces realizoval v **bezpečnom prostredí**. Pedagógovia dôsledne dbali na čistotu a poriadok v klasických učebniach, v odborných učebniach i v dielnach. Viedli žiakov k ochrane životného prostredia, menej pozornosti venovali ich správne sedeniu pri počítačoch, niekedy akceptovali aj málo bezpečné správanie pri manipulácii s učebnými pomôckami alebo tiež oblečenie, ktoré z hľadiska hygieny a estetiky nespĺňalo stanovené požiadavky vzhľadom na príslušné odbory štúdia. Na praktickom vyučovaní sa vyskytli nedostatky v používaní ochranných pracovných pomôcok, vhodného odevu i obuvi, v dodržiavaní stanovených pracovných postupov, čo zvyšovalo riziko úrazu. K výrazne negatívnym zisteniam patrila skutočnosť, že v čase trvania odborného výcviku v 2 subjektoch⁶ uvoľnili MOV žiakov na nákup materiálu a surovín potrebných pre zabezpečenie praktickej prípravy.

Komplexné a jednoznačné formulovanie **cieľov** výchovno-vzdelávacieho procesu orientovaných na žiaka, na úroveň nadobudnutých vedomostí, zručností, návykov či spôsobilostí, ktoré by umožnili v závere vyučovacej hodiny zistiť progres vo vzdelávaní jednotlivcov, absentovalo najmä v predmetoch teoretického vzdelávania, predovšetkým všeobecného. Zvyčajne učitelia informovali o plánovaných činnostiach, oznámili a následne často len odprezentovali tému, pričom cieľ vyučovania nebol zrejmy ani v závere hodiny. Priebežné zisťovanie úrovne pochopenia a osvojenia poznatkov či zručností sa uskutočňovalo hlavne hromadným spôsobom, zadávaním otázok, ktoré smerovali k aktívnym jednotlivcom. Realizovaná (58 %) záverečná spätná väzba na teoretickom vzdelávaní bola formálna, málo účinná. Väčšinou učitelia sami zopakovali prebrané učivo a žiaci reagovali prečítaním poznámok zo zošita. Z dôvodu časovo nevhodnej organizácie výučby takmer polovica hospitovaných hodín bola ukončená bez overenia účinnosti učebných činností, vyčlenený čas v závere neumožňoval učiteľom získať ucelený a relevantný sumár informácií o dosiahnutých výsledkoch učenia sa žiakov. Význam záverečnej spätnej väzby bol docenený viac (86 %) na predmetoch praktickej prípravy. Predovšetkým na odbornom výcviku na konci vyučovacieho dňa MOV vyčlenili dostatočný čas na posúdenie naplnenia stanovených cieľov, poskytli jednotlivcom spätnú väzbu k úspešnosti splnenia zadaných úloh.

Z hospitácií bolo zrejmé, že vedomostný potenciál žiakov, ich rozdielne vzdelávacie schopnosti a zručnosti učitelia poznali, ale **diferencované úlohy a činnosti** v procese

⁶ Súkromná stredná odborná škola – Magán Szakközépiskola, Zoltána Fábryho 19, Veľké Kapušany; Hotelová akadémia Otta Brucknera, MUDr. Alexandra 29, Kežmarok

edukácie neuplatňovali (64 %) vo všeobecnom vzdelávaní a v malej miere ich využívali (43 %) na hodinách odborného teoretického vzdelávania, čo negatívne ovplyvňovalo záujem o učebné činnosti a bolo i možnou príčinou väčšieho počtu žiakov s nedostatočnými vyučovacími výsledkami. Výrazná absencia individualizovaného vyučovania na teoretickom vzdelávaní bránila tiež rýchlejšiemu napredovaniu v edukácii úspešnejších žiakov. Na predmetoch praktickej prípravy diferencovanie úloh bolo zabezpečené vo vyššej miere (66 %). Akceptácia rozdielnej úrovne zručností sa prejavila pri zadeľovaní úloh a činností podľa ich náročnosti, preukázala sa počas pridelovania doplňujúcich úloh žiakom s rýchlejšim tempom práce, pri poskytovaní individuálnej spätnej väzby. Zároveň vyučujúci vytvárali žiakom vhodný priestor na samostatné konzultovanie zvolených pracovných postupov či aktuálne riešených zadaní. Uplatnený (66 %) individuálny prístup k žiakom so **špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami** sa preukázal najvýraznejšie v monitorovaní tempa ich práce, v optimalizovaní učebnej záťaže doplňujúcim výkladom, v častejšej aktivizácii jedincov s poruchami správania. Výnimočne mali žiaci možnosť pracovať s odlišnými zadaniami.

Učitelia a MOV využívaním učebných pomôcok (88 %), didaktickej a výpočtovej techniky (57 %) na predmetoch praktickej prípravy a tiež uplatňovaním učebných pomôcok (64 %), didaktickej a výpočtovej techniky (63 %) na teoretickom vzdelávaní podporovali nielen názornosť edukácie, ale aj rozvíjanie viacerých sledovaných spôsobilostí žiakov, hoci nie vždy využívali **materiálne prostriedky vyučovacieho procesu** efektívne. K negatívnym zisteniam prináležalo nevyužívanie dostupných učebníc, ale aj ich neúčelné využívanie v prípade, že žiakom slúžili iba k vyhotoveniu poznámok. Chýbajúce alebo neaktuálne učebnice pre výučbu odborných predmetov boli nahrádzané edukačným softvérom, alternatívnymi študijnými textami, ale najčastejšie svojpomocne vyhotovenými pracovnými listami alebo odbornými textami, ktoré vyučujúci sprístupňovali s využitím IKT. Ich obsah nie vždy dostatočne reflektoval deklarovanú tému, žiaci ich často mechanicky odpisovali a následne sporadicky boli stimulovaní otázkami k reprodukcii zaznamenaných informácií, ktoré prevažne len čítali. Pre všeobecné vzdelávanie vybavenosť učebnicami bola zvyčajne dostatočná. V SOŠ Košického kraja⁷ chýbali učebnice predmetov všeobecného i odborného vzdelávania pre všetky vyučované študijné i učebné odbory s vyučovacím jazykom maďarským aj s vyučovacím jazykom slovenským. Na niektorých sledovaných hodinách pri sprístupňovaní učebnej témy alebo frontálnom opakovaní učiva pedagógovia efektívne využívali internet, notebook, tablet, ale aj interaktívnu tabuľu, na iných nevyužili žiadne materiálne prostriedky vyučovacieho procesu aj keď im to vytvorené podmienky v škole umožňovali a jedinou pomôckou v procese boli zošity žiakov, prípadne tabuľa.

Vytváranie predpokladov na zabezpečenie rozvíjania sledovaných kľúčových kompetencií žiakov v kontrolovaných predmetoch všeobecného vzdelávania i odborného teoretického vzdelávania

Spomedzi sledovaných kľúčových spôsobilostí patrilo podporovanie a rozvíjanie **komunikačných kompetencií** k silnejším stránkam teoretického vzdelávania napriek viacerým zisteným nedostatkom. Žiaci boli vedení k verbálnemu vyjadrovaniu zrozumiteľne formulovanými evokujúcimi otázkami predovšetkým pri zisťovaní porozumenia a osvojovania sprístupňovaných poznatkov, pri podnecovaní k prezentovaniu výsledkov pracovných činností, názorov, hodnotových postojov. Napriek častejšej stimulácii ústny prejav viacerých bol málo rozvinutý, nesamostatný, ucelené výpovede výrazne absentovali v učebných odboroch. Nedostatky v uplatňovaní odbornej terminológie, používanie

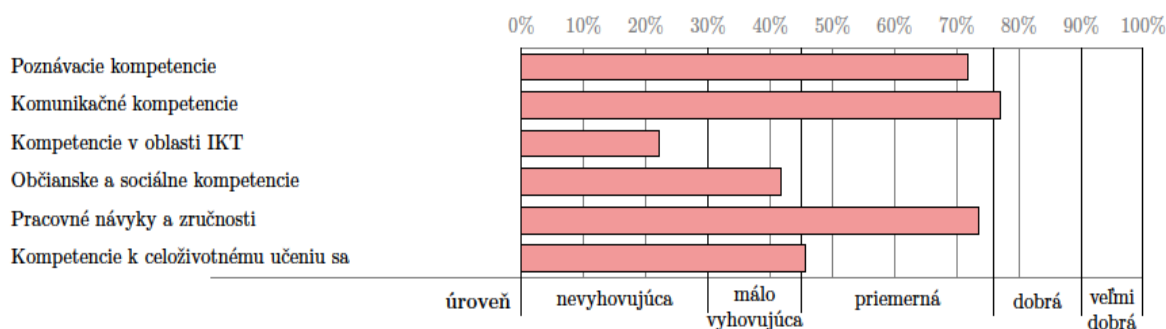
⁷ Súkromná stredná odborná škola – Magán Szakközépiskola, Zoltána Fábryho 19, Veľké Kapušany

nevhodných výrazových prostriedkov si učitelia zvyčajne všimali, korigovali, trvali na správnom a kultivovanom vyjadrovaní. K dôvodom, ktoré negatívne poznačili úroveň rozvíjania rečových zručností, patrili najmä frontálna výučba smerujúca len k aktívnejším jedincom, nedôsledné vyžadovanie súvislého vyjadrovania, pričom sa neraz učitelia uspokojovali s odpoveďami, ktoré jednotlivci čítali z ich prezentácie alebo zo zošita či z učebnice. Jednou z príčin bolo tiež nedocenenie významu premyslenejšieho a komplexnejšieho podporovania a rozvíjania čitateľských zručností. V učebných odboroch práca s textom (57 %) bola najčastejšie na úrovni jeho povrchného spracovania a odpisovania, prípadne smerovala iba k porozumeniu diktovaného textu. Čitateľské spôsobilosti boli cielenejšie podporované vo všeobecnom vzdelávaní (68 %). Žiaci sa dokázali v textoch orientovať, chápali obsah, vedeli ho interpretovať, vyhľadávali, identifikovali a vysvetľovali požadované kľúčové informácie, ale schopnosť argumentovať, samostatne a výstižne sformulovať či objasniť vzťahy, využiť pri práci s textom vlastné skúsenosti a súvisle ich prezentovať preukázali iba niektorí. Rozvíjanie *pracovných návykov a zručností* bolo tiež výraznejšie (74 %) podporované v predmetoch patriacich do všeobecného vzdelávania. Učitelia podnecovali jednotlivcov do cieľavedomého využívania osvojených vedomostí i osobných skúseností pri individuálnom hľadaní správnych postupov riešenia zadaných úloh, v prípade potreby vhodne usmernili a poskytli spätnú väzbu k realizovaným pracovným činnostiam. Následne niektorí dokázali získané poznatky uplatniť v nových súvislostiach, vedeli zdôvodniť správnosť použitých postupov, navrhnúť nové riešenia. I keď vyučujúci zvyčajne vyžadovali plnenie zadaní v stanovenom limite a dbali na kvalitu výstupov, neposkytli žiakom vždy všetky potrebné informácie na úspešnú realizáciu úlohy, inokedy im nezabezpečili primeraný časový priestor na dokončenie činnosti alebo na prezentáciu výsledkov. Osvojené zručnosti preukázali jednotlivci pri manipulácii s učebnými pomôckami (60 %), výnimočne pri práci s prostriedkami IKT (18 %) aj z dôvodu, že možnosť využívať interaktívnu tabuľu, tablet, internet, výukový program bola žiakom ponúkaná v malej miere. Niekoľkí jedinci dostali v úvode hodín priestor na predstavenie doma pripravených projektov s použitím notebooku a dataprojektora, ale *kompetencie v oblasti IKT* (s výnimkou predmetov, ktorých učebné osnovy si to vyžadovali) boli priamo vo vyučovacom procese podporované ojedinele (21 %). Sprístupňovanie učebných tém rešpektovalo princípy zrozumiteľnosti (85 %), niekedy ich obsah nebol vysvetľovaný v logickom slede alebo časť preberaného učiva bola zastaraná. Vyskytovali sa i skutočnosti, že žiaci vysvetľovanému učivu nerozumeli, nedokázali sa prispôbiť ani tempu jeho sprístupňovania, čo následne demonštrovali nepozornosťou. Záujem o témy bol podnecovaný motivačnými rozhovormi, ale zvolená forma motivácie nebola vždy účinná najmä v učebných odboroch. K negatívnym zisteniam patrila aj skutočnosť, že nové učivo bolo predkladané bez systematizácie poznatkov z prechádzajúcich hodín, bez kontroly stavu aktuálnych vedomostí a zručností. K rozvoju **poznávacích kompetencií** boli jednotlivci stimulovaní vo vyváženej miere úlohami na zapamätanie a porozumenie (89 %), v učebných odboroch častejšie preukázanie požadovaných trvalých vedomostí absentovalo. Na väčšine hospitovaných hodín boli uplatnené aplikačné typy úloh (73 %), ktorými učitelia podporovali pochopenie tém v širších súvislostiach s dôrazom na praktickú aplikáciu, na spájanie teórie s praxou. Žiaci prejavujúci o vyučovanie záujem zväčša pohotovo, samostatne reagovali na podnety, vedeli aplikovať osvojené vedomosti v odlišných kontextoch, prevažne nepotrebovali usmernenie či pomoc. K adekvátnemu rozvoju poznávacích kompetencií chýbalo zadávanie úloh na podporu rozvoja vyšších myšlienkových operácií (63 %). Výrazne absentovali požiadavky na samostatnosť, tvorivosť, primeranú argumentáciu a z toho dôvodu vyučujúci často nemali možnosť odhaliť učebný potenciál niektorých jednotlivcov. Prevažujúca nízka kognitívna úroveň úloh nemotivovala úspešnejších žiakov k aktívnemu zapájaniu sa do vyučovacieho procesu, nepodporovala ich vnútornú motiváciu a následne i potrebu byť úspešným v procese

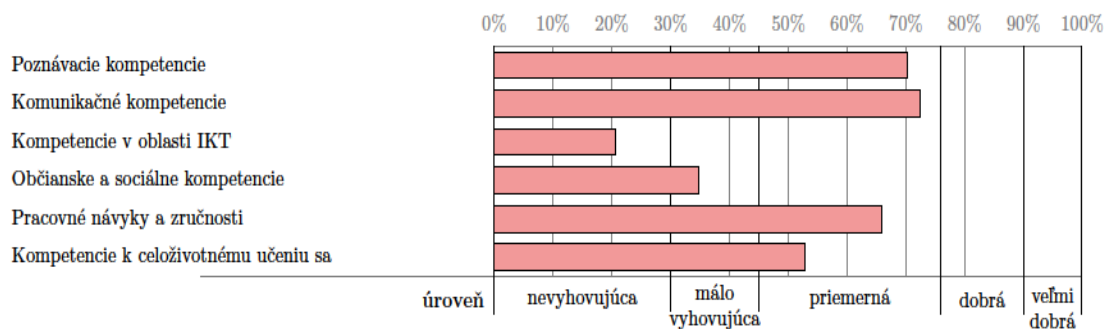
edukácie. Rozvíjanie *občianskych a sociálnych kompetencií* málo podporovala organizácia výučby uprednostňujúca frontálne činnosti. Aktivity žiakov v náhodne vytvorených skupinách boli málo zmysluplné, neraz bez želateľného vyučovacieho efektu, nevedli k lepším učebným výsledkom, nepodporovali rozvíjanie poznávacích ani komunikačných spôsobilostí. V niektorých skupinách si členovia tímu nevedeli rozdeliť úlohy, vzájomne nekomunikovali, nespolupracovali, zadanie vyriešili len niektorí, ostatní pasívne výsledky opísali. Ak mali jedinci príležitosť na prezentovanie svojej aktivity, prevažne nedokázali voľne diskutovať, rozvinúť dialóg a samotná prezentácia sa obmedzila na prečítanie výsledného produktu. Na formovanie hodnotových a emocionálnych postojov boli preberané učebné témy tiež málo využívané (49 %). V učebných odboroch výnimočne jednotlivci vyjadrovali svoje názory samostatne, v súvislom prejave, prípadne neprejavili žiadnu ochotu vyjadriť svoj postoj. Priebežným verbálnym hodnotením (77 %) vyučujúci povzbudzovali žiakov k lepším výsledkom, ale nie vždy dokázali vhodne kombinovať chválu s kritikou, niekde prevažovalo negatívne hodnotenie bez podnecovania na zlepšenie. Často bolo formatívne hodnotenie spojené len s vyjadrením súhlasu, resp. s korekciou odpovede, inokedy mu chýbala adresnosť a z toho dôvodu i účinnosť. Motiváciu žiakov k vyššej aktivite oslabovala málo uplatňovaná klasifikácia (41 %), ktorá pri individuálnom skúšaní nebola náležite zdôvodňovaná a niektoré výkony boli i nadhodnotené. V malej miere vytvorené príležitosti na rozvíjanie *kompetencií žiakov k celoživotnému učeniu sa* prostredníctvom sebareflexie či posudzovania práce spolužiakov (30 %) sa vyznačovali formálnou stimuláciou a bez požiadavky zdôvodnenia a argumentácie nepodporovali žiadnym spôsobom rozvíjanie hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností. Autoevalvácia jednotlivcov a ich posudzovanie úspešnosti alebo neúspešnosti rovesníkov riadené otázkami učiteľa boli viac intuitívne ako uvedomelé najmä z dôvodu vopred nestanovených kritérií a charakterizovali ich výrazne strohé, nevýpovedné i málo objektívne konštatácie.

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa kontrolovaných predmetov teoretického vzdelávania v študijných a v učebných odboroch boli na priemernej úrovni (graf č. 3 a 4).

Graf č. 3 Vytváranie predpokladov na zabezpečenie rozvíjania sledovaných kľúčových kompetencií v kontrolovaných predmetoch *všeobecného vzdelávania*

Graf č. 4 Vytváranie predpokladov na zabezpečenie rozvíjania sledovaných kľúčových kompetencií v kontrolovaných predmetoch *odborného teoretického vzdelávania*

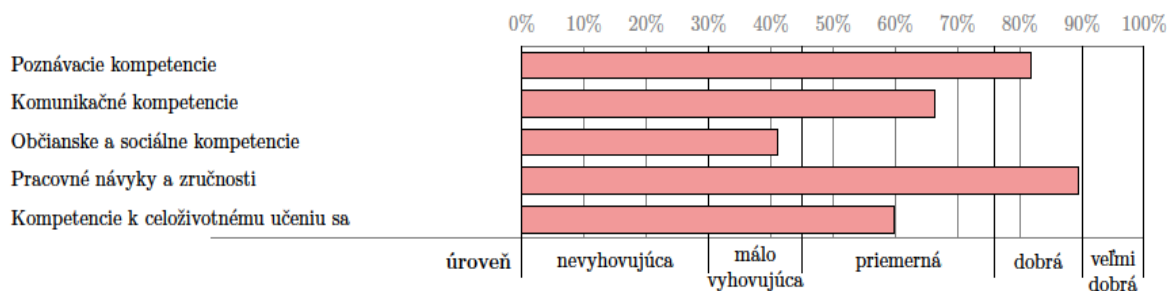
Vytváranie predpokladov na zabezpečenie rozvíjania sledovaných kľúčových kompetencií žiakov v kontrolovaných predmetoch praktickej prípravy

Časový súlad obsahu praktického vyučovania s teoretickým (89 %) sa pozitívne prejavil v rozvíjaní *pracovných zručností a návykov* žiakov v študijných i v učebných odboroch, ale napriek časovému zosúladieniu realizácia úloh nie vždy podporovala komplexnú praktickú aplikáciu nadobudnutých teoretických poznatkov. Pre získanie požadovaných zručností a vedomostí mali žiaci prevažne vytvorené optimálne priestorové zabezpečenie a k dispozícii potrebné materiálne a prístrojové vybavenie. Zaistenie rovnakých pracovných podmienok pre všetkých občas absentovalo pre nedostatočný počet učebných pomôcok na žiaka. Pred začatím činností vyučujúci zisťovali teoretické osvojenie nevyhnutných vedomostí, ale účinné prepojenie s praxou nebolo možné z dôvodu, že viacerí žiaci nielen v učebných odboroch ich nemali zvládnuť na primeranej úrovni, nedokázali reagovať ani na dostatočne podnecujúce otázky. Učitelia i MOV priebežne overovali plnenie zadaných úloh, pri jednotlivých činnostiach viedli k presnosti, dôslednosti, zodpovednosti i k sebadôvere, vyjadrovali pozitívne očakávania. V prípade potreby poskytovali rady aj s praktickými ukážkami, upozorňovali na skutočnosti, ktoré by vznikli nedodržaním stanovených postupov, operatívne chybné postupy korigovali, ale spätnú väzbu neposkytovali rovnomerne všetkým. Hoci preukázali jednotlivci dostatočné pracovné zručnosti (90 %), neboli zadaná vždy dokončené v požadovanej kvalite, prípadne neboli dokončené vôbec, čo vyplývalo z málo premyslenej organizácie výučby, z nejednoznačných inštrukcií, ale príčinou bol aj nezáujem jedincov o učebný proces. K pozitívnym zisteniam patrilo rovnako preukázanie nadobudnutých návykov žiakov (85 %) pri manipulácii s materiálnymi prostriedkami vyučovacieho procesu (strojmi a zariadeniami, prístrojmi, špeciálnym náradím) a v nadväznosti na charakter predmetov praktickej prípravy tiež pri používaní výpočtovej techniky. Najmä v predmete praktické cvičenia prezentovali jednotlivci *digitálne spôsobilosti* pri práci so špecifickým softvérom, pridelené úlohy im vytvárali priestor na aktívne kreatívne individuálne i skupinové učenie sa. Premyslené, plánované rozvíjanie *občianskych a sociálnych kompetencií* sa objavovalo sporadicky v študijných odboroch (37 %). Žiaci najčastejšie na predmetoch praktického vyučovania pracovali individuálne, ale predovšetkým na odbornom výcviku mali možnosť vzájomnej spolupráce a pri výskyte problému preukázali schopnosť radiť sa, spoločne diskutovať. Vytvorené skupiny vyžadovali sústavnejšie usmerňovanie, málo spoločne kooperovali a komunikovali, výnimočne riešili úlohy s rozdielnou náročnosťou. Členovia tímu pri prezentovaní výsledkov činnosti zvyčajne preukázali osvojené vedomosti, ale ich komunikačné zručnosti boli nízke. Nové témy učitelia i MOV sprístupňovali dostatočne zrozumiteľne (89 %), s dôrazom na praktickú aplikáciu

(90 %) teoretických poznatkov žiakov, čo väčšina z nich vedela v známej učebnej situácii využiť. Úroveň výučby znižovalo neúčelné diktovanie poznámok, monologický výklad bez stimulujúcich otázok a tiež vyskytujúce sa odborné nedostatky vyučujúcich. Účinnosť učenia sa, naopak, výrazne zvyšovali na niektorých sledovaných hodinách praktických cvičení uplatnené variabilné formy a metódy práce, dôraz na proces hľadania a objavovania poznatkov na základe činností, riešenie problémových situácií. Úlohy zamerané na zapamätanie a porozumenie (90 %) podporovali rozvíjanie **poznávacích kompetencií**, ale napriek snahe pedagógov o sústavnú priebežnú interakciu so všetkými žiakmi reagovali často iba niektorí. Príčinou bola absencia základných vedomostí i chýbajúci záujem o sebarealizáciu. Ponúkaný výber tém a činností v malej miere umožňoval žiakom uplatňovať tvorivé pracovné riešenia (58 %), inokedy pri ich výbere chýbala jednotlivcom primeraná inšpirácia a motivácia zo strany vyučujúcich. Na predmetoch praktickej prípravy mali učitelia i MOV vo všetkých fázach edukácie dostatočný priestor na rozvíjanie **komunikačných kompetencií**, napriek tomu mnohí žiaci primerané komunikačné zručnosti nepreukázali. Prevažujúca pozitívna pracovná a sociálna klíma zaistovala aktívne a spontánne hovorenie, žiaci sa však rovnako v učebných i v študijných odboroch nezapájali do verbálnej komunikácie ucelenými odpoveďami. Pri prezentovaní osvojených poznatkov či výsledkov činnosti, zdôvodňovaní zvolených pracovných postupov mali problémy s vecným, a zrozumiteľným vyjadrovaním i s uplatňovaním odbornej terminológie či spisovného jazyka. Výrazné zistené rozdiely v rečových spôsobilostiach v jednotlivých sledovaných skupinách odborov v značnej miere vyplynuli z charakteru a zamerania kontrolovaných odborov. Niektoré hospitované hodiny v predmete praktické cvičenia sa vyznačovali kultivovaným jazykovým prejavom jednotlivcov, súvislými komplexnými výpoveďami pri vyjadrovaní vlastných skúseností a názorov či pri zapájaní sa do diskusií. Zriedkavé a výrazne formálne podporovanie sebahodnotiacich zručností (46 %) bez vhodnej stimulácie k argumentácii alebo k diskusii patrilo k oblastiam vyžadujúcich si zlepšenie. Aj keď bolo žiakom umožnené vyjadriť sa k vlastným aktivitám počas výučby i k aktivitám spolužiakov, vyučujúci od nich nežiadali adekvátne zdôvodnenia, neposkytli čas na rozmyslenie alebo k neobjektívnym, nesúvislým, pocitovým a nevýpovedným hodnotiacim názorom nezaujali patričné stanovisko, čím v nízkej miere podporovali rozvíjanie ich **kompetencií k celoživotnému učeniu sa**. Zreteľne uplatňovali priebežné verbálne oceňovanie (86 %) preukázaných vedomostí a zručností, využívali pochvaly, menej motivovali jednotlivcov k zlepšeniu formou taktného kritického posúdenia ich pripravenosti na vyučovanie či výsledkov činnosti. Hodnotenie výkonov klasifikáciou sa najmä v študijných odboroch vyskytovalo skôr sporadicky (47 %), pričom častá absencia primeraného zdôvodnenia uplatneného klasifikačného stupňa neposkytla žiakom ucelený objektívny obraz o ich vedomostiach a výkonoch.

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa kontrolovaných predmetov praktickej prípravy v študijných a v učebných odboroch boli na priemernej úrovni (graf č. 5).

Graf č. 5 Vytváranie predpokladov na zabezpečenie rozvíjania sledovaných kľúčových kompetencií v kontrolovaných predmetoch **praktickej prípravy**

Vyjadrenia fyzických a právnických osôb k vedomostiam a zručnostiam žiakov vykonávajúcich odborný výcvik na ich pracoviskách

Štátna školská inšpekcia s cieľom zistiť rozsah, obsah i úroveň školou poskytovaného odborného vzdelávania vo vzťahu k požiadavkám firiem ako potenciálnych zamestnávateľov oslovila fyzické a právnické osoby, na pracoviskách ktorých sa realizoval odborný výcvik pre najpočetnejšie skupiny žiakov kontrolovaných subjektov. **Z oslovených 195 firiem možnosť vyjadriť sa v dotazníku využilo 85 (44 %).**

Úroveň prezentovaných odborných kompetencií žiakov študijných odborov vyplývajúcich z príslušných ŠVP a následne i z požiadaviek na profil absolventa potrebných na vykonávanie praktických činností zástupcovia oslovených firiem hodnotili rôzne. Podľa ich názoru vedomosti a zručnosti žiakov nie vždy korešpondovali s potrebami praxe, prevažne však zodpovedali veku a získaným skúsenostiam. V niektorých učebných odboroch posúdili osvojené spôsobilosti ako slabšie, ba dokonca aj ako málo vyhovujúce. Rovnako tiež uvádzali, že pri vykonávaní praktickej činnosti určitým jednotlivcom chýbala potrebná manuálna zručnosť, pozornosť, sústredenosť, trpezlivosť v činnostiach konkrétneho odboru, disciplinovanosť v dodržiavaní predpísaných pracovných postupov, čo zväčša vyplývalo z nízkeho záujmu o zvolenú profesiu.

Potvrdili prevažne v zhode so zisteniami školských inšpektorov a ich hodnotením priameho výchovno-vzdelávacieho procesu, že zo všeobecných kompetencií v nadväznosti na potreby zvoleného povolania sa nedostatky prejavovali v sociálnych zručnostiach žiakov, vo využívaní výpočtovej techniky, v používaní cudzích jazykov, jednotlivcom chýbali tiež primerané zručnosti v zvládnutí bežnej komunikácie, problematickou sa javila úroveň čítania s porozumením.

Zovšeobecnenie nedostatkov zistených v odbornom vzdelávaní v kontrolovaných skupinách študijných a učebných odborov a v predmetoch všeobecného vzdelávania, ktorých úroveň bola v sledovaných školách hodnotená ako málo vyhovujúca a nevyhovujúca

- ***odborné teoretické vzdelávanie (ekonomika a organizácia, obchod a služby I, II; spracovanie dreva; polygrafia a médiá; stavebníctvo, geodézia a kartografia; poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I, II; doprava, pošty a telekomunikácie; záhradnícka výroba a služby; publicistika, knihovníctvo a vedecké informácie)*** – prevládalo diktovanie učiva so súčasným premietaním diktovaného textu pomocou dataprojektora, pričom na niektorých sledovaných hodinách bolo zjavné, že žiaci nerozumeli textu; sprístupňovanie učebných tém ovplyvnila neodbornosť vyučovania;

materiálne prostriedky vyučovacieho procesu sa nevyužívali alebo sa uplatňovali neúčelne; žiaci riešili výrazne len úlohy na zapamätanie a porozumenie, požadované vedomosti a zručnosti zväčša nepreukázali; na nízkej úrovni boli komunikačné zručnosti jednotlivcov, ich vyjadrenia boli takmer výlučne jednoslovné a nedostatky sa prejavovali aj v používaní odbornej terminológie; zvolené formy a metódy vyučovania nepodnecovali žiakov k aktivite, nemotivovali k záujmu o preberané učebné témy

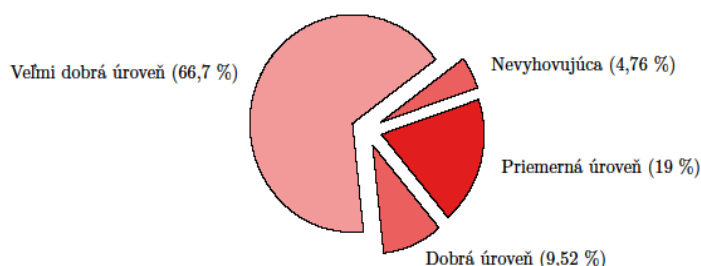
- **praktická príprava** (*ekonomika a organizácia, obchod a služby I, II; stavebníctvo, geodézia a kartografia; publicistika, knihovníctvo a vedecké informácie*) – obsah praktického vyučovania bol v malej miere zosúladený s obsahom teoretického vyučovania; sprístupňovanie nového učiva sa uskutočňovalo bez využitia medzi predmetových vzťahov; žiaci na niektorých hodinách nemali vytvorené príležitosti na preukázanie získaných praktických zručností alebo absentovala príležitosť na ich osvojenie, na iných im požadované praktické zručnosti a návyky chýbali;

- **všeobecné vzdelávanie** (*slovenský jazyk a literatúra; anglický jazyk; slovenský jazyk a slovenská literatúra; maďarský jazyk a literatúra; nemecký jazyk; geografia; matematika; informatika*) – nezáujem žiakov o učenie sa bol vyvolaný nemotivujúcim pracovným prostredím, nepodnecujúcim výberom úloh a činností, ale i sprostredkovaním hotových informácií bez aktualizácie už osvojených a s ojedinelým dôrazom na medzi predmetové vzťahy; výklad učiva obsahoval množstvo faktografických informácií a bol spojený s neprimeraným diktovaním poznámok nielen v učebných, ale aj v študijných odboroch; ani v predmetoch patriacich do vzdelávacej oblasti *jazyk a komunikácia* neboli žiaci primeraným spôsobom podnecovaní k ústnemu vyjadrovaniu a niektorí počas vyučovacej hodiny nemali vytvorenú žiadnu príležitosť komunikovať; väčšina žiakov nepreukázala osvojenie základných vedomostí

Podmienky výchovy a vzdelávania

V súlade so stanovenými zámermi zadanými v školských vzdelávacích programoch (ďalej ŠkVP) vytvárali subjekty podmienky pre optimálne zabezpečenie výchovno-vzdelávacieho procesu. Na **veľmi dobrej úrovni** boli zaistené v **14** školách, v **2** subjektoch boli hodnotené na **dobrej úrovni**, v **4** na **priemernej** a v **1** SOŠ na **úrovni nevyhovujúcej**⁸ (graf č. 6).

Graf č. 6 Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia úrovni škôl v oblasti podmienky výchovy a vzdelávania

⁸ Súkromná stredná odborná škola – Magán Szakközépiskola, Zoltána Fábryho 19, Veľké Kapušany

Pozitívne zistenia z jednotlivých kontrolovaných škôl v oblasti podmienky výchovy a vzdelávania

- odborné teoretické vyučovanie i praktická príprava sa vykonávali v študijnom odbore *lesníctvo*⁹ vo výrazne nadštandardných školských priestorových podmienkach s pozitívnym dopadom na úroveň vyučovania v odbornom vzdelávaní
- v laboratóriách SOŠ¹⁰ nainštalovanie sieťového profesijne orientovaného vzdelávacieho programu (*CISCO Networking Academy*) ponúkalo žiakom príležitosť osvojiť si vedomosti z oblasti informačných technológií, ktoré vytvárali predpoklad na získanie medzinárodne uznávaného certifikátu odborníka v oblasti návrhu, budovania a správy počítačových sietí – *certifikát počítačových sieťových technológií CCNA*
- väčšina respondentov (90 %) v dotazníku zadanom školskou inšpekciou považovala školské prostredie za bezpečné

Negatívne zistenia z jednotlivých kontrolovaných škôl v oblasti podmienky výchovy a vzdelávania

- v priebehu inšpekčného výkonu sa nerealizovalo vyučovanie *telesnej a športovej výchovy*¹¹, žiaci namiesto toho pracovali s počítačmi v učebni výpočtovej techniky (*pre vyučovanie predmetu SOŠ nezabezpečila žiadne priestory*)
 - učebňa pre výučbu predmetu praktickej prípravy v študijnom odbore *záhradnícka výroba a služby*¹² využívaná aj ako skladový priestor veľkosťou nevyhovovala aktuálnemu počtu vzdelávaných žiakov, preto niektorí pracovali na chodbách bez priameho denného svetla (*absentovalo aj zaistenie bezpečného pracovného prostredia z dôvodu, že vyučujúca nemala možnosť súčasne sledovať činnosť všetkých žiakov*)
 - v predmete praktického vyučovania v študijnom odbore *staviteľstvo*¹³ škola vzdelávala žiakov v učebni určenej pre teoretické vzdelávanie bez patričného materiálneho vybavenia, čím im neumožnila získať požadované praktické zručnosti
- ✓ **základné priestorové zabezpečenie pre odborné teoretické vzdelávanie a základné priestorové zabezpečenie pre praktickú prípravu** stanovené príslušnými normatívmi nebolo dodržané v 1 SOŠ – v 1 študijnom a v 4 učebných odboroch (6,2 % z kontrolovaných odborov)
 - ✓ **nedostatky v priestorovom zabezpečení odborného teoretického vzdelávania a v priestorovom zabezpečení praktickej prípravy** v odboroch bez stanoveného normatívu boli zistené v 1 SOŠ – v 2 študijných a v 1 učebnom odbore (18,8 % z kontrolovaných odborov)
 - ✓ **nedostatky v dodržiavaní príslušných normatívov základného vybavenia priestorov pre teoretické odborné vzdelávanie** s negatívnym dopadom na plnenie požiadaviek na profil absolventa boli zistené v 1 SOŠ – v 1 študijnom odbore a v 4 učebných odboroch (6,2 % z kontrolovaných odborov)
 - ✓ **nedostatky v dodržiavaní príslušných normatívov základného vybavenia priestorov pre praktickú prípravu** s negatívnym dopadom na plnenie požiadaviek na profil absolventa boli zistené v 2 SOŠ – v 1 študijnom odbore a v 5 učebných odboroch (7,4 % z kontrolovaných odborov)

⁹ Stredná odborná škola lesnícka, Akademická 16, Banská Štiavnica

¹⁰ Stredná odborná škola elektrotechnická, Celiny 536, Liptovský Hrádok

¹¹ Súkromná stredná odborná škola – Magán Szakközépiskola, Zoltána Fábryho 19, Veľké Kapušany

¹² Stredná odborná škola záhradnícka, Brezová 2, Piešťany

¹³ Stredná priemyselná škola stavebná Oskara Winklera – Winkler Oszkár Építőipari Szakközépiskola, B. Němcovej 1, Lučenec

- ✓ nedostatky v **materiálnom, technickom i prístrojovom vybavení** zistené v 1 SOŠ – vo vyučovaných 3 odboroch **bez schváleného normatívu** (18,8 % z kontrolovaných odborov) neumožňovali žiakom v priebehu štúdia dosiahnuť kompetencie vymedzené obsahovým a výkonovým štandardom deklarovanej v príslušnom štátnom vzdelávacom programe

SOŠ (s výnimkou 3) sídlili vo vlastných budovách, patrili im školské dvory, prevažne aj viacúčelové ihriská. Pedagogickí i nepedagogickí zamestnanci mali pre svoju činnosť vytvorené primerané podmienky, k dispozícii zborovňa, kabinety, sociálne i hygienické zariadenia. Optimálne prostredie pre riadiacu činnosť školského manažmentu chýbalo v 2 školách, ktoré uskutočňovali výchovno-vzdelávací proces v prenajatých priestoroch. Knižnicami nedisponovali 2 subjekty a v 3 z kontrolovaných nezaistili žiadnym spôsobom stravovanie. Pre **všeobecné vzdelávanie** vzhľadom na počet žiakov zriadené univerzálne učebne postačovali, pričom mnohé školy disponovali tiež učebňami odporúčanými či špecializovanými pre edukáciu niektorých predmetov. Vyučovanie telesnej a športovej výchovy realizovali vo vlastných i v prenajatých priestoroch, v 1 SOŠ nezaistili pre výučbu predmetu žiadne podmienky. I keď mali zväčša žiaci k dispozícii dostatok sociálnych i hygienických zariadení, nie vždy priestory na odbornom výcviku určené na ich osobnú hygienu boli vyhovujúce. **Interiéry, exteriéry, priestory pre zabezpečenie prevádzky a vyučovacie interiéry pre všeobecné vzdelávanie** nevytvorili v niektorých sledovaných SOŠ (13 %) primerané podmienky pre realizáciu vyučovacieho procesu a plnenie stanovených aktuálnych cieľov ŠkVP.

V kontrolovaných odboroch so schváleným normatívom (81) sa uskutočňovalo **odborné teoretické vzdelávanie** v klasických, ale predovšetkým v odborných učebniach, ktoré sa zväčša využívali kumulovane a podľa vypracovaných rozvrhov sa v nich realizovala výučba rôznych odborov a rôznych predmetov. Vytvorené **priestorové podmienky** neumožňovali plniť požiadavky na profil absolventa v 5 odboroch, v ktorých sa vzdelávali žiaci v škole Košického kraja¹⁴ (študijný odbor *informačné systémy a služby – hospodárske informácie*; učebné odbory *praktická žena, kuchár, kaderník, hostinský/hostinská*). Primerané priestorové prostredie bolo prevažne zabezpečené i pre vyučovanie žiakov vzdelávaných v odboroch bez schváleného normatívu. Zo sledovaných 16 odborov v 3 (19 %) nezaistovali vytvorené priestorové podmienky pre odborné teoretické vyučovanie predpoklady pre splnenie cieľov vzdelávania – požiadavky základných priestorových podmienok vymedzených príslušnými štátnymi vzdelávacími programami (ďalej ŠVP) nespĺňali študijné odbory *kozmetička a vizážistka, podnikanie v remeslách a službách* a učebný odbor *stavebná výroba* vyučované rovnako v SOŠ Košického kraja¹⁴.

Praktická príprava sa uskutočňovala v odborných učebniach, v laboratóriách a v školských dielnach, ktoré sa často využívali aj pre teoretické vzdelávanie, pričom **priestory** boli postačujúce aj vzhľadom na počet žiakov a skupín učebných a študijných odborov. Vo vyšších ročníkoch mala väčšina žiakov príležitosť absolvovať časť praktického vyučovania formou individuálnej alebo súvislej praxe na zmluvných pracoviskách fyzických alebo právnických osôb. V subjekte Košického kraja¹⁴ nemal ani jeden z 5-ich vyučovaných odborov zaistené náležité pracovné prostredie pre vykonávanie praktickej prípravy.

V čase mimo vyučovania sa v SOŠ, ktoré sídlili vo vlastných budovách, realizovali rôzne aktivity pre žiakov, pedagógov i verejnosť. Upravené bezbariérové prostredie malo 7 (33 %) subjektov.

¹⁴ Súkromná stredná odborná škola – Magán Szakközépiskola, Zoltána Fábryho 19, Veľké Kapušany

Základné pomôcky i didaktická technika chýbali 2 školách ¹⁵, v ostatných subjektoch sa v učebných priestoroch vyčlenených pre **všeobecné vzdelávanie** nachádzalo potrebné **materiálne a prístrojové vybavenie**. Učebné pomôcky v nadväznosti na charakter predmetov prinášali učitelia do učebni z kabinetných zbierok, v bežných i špecializovaných učebniach mali možnosť využívať zabudovanú alebo prenosnú digitálnu techniku, k dispozícii mali notebooky i tablety, vo viacerých triedach nainštalované interaktívne tabule alebo dataprojektory. Pre vyučovanie predmetu telesná a športová výchova bolo zväčša zabezpečené funkčné stanovené náradie a náčinie.

Prevažná väčšina SOŠ pripravila vhodné podmienky pre vzdelávanie svojich žiakov zaistením **materiálneho a prístrojového vybavenia** pre **odborné teoretické vzdelávanie** i pre predmety **praktickej prípravy** napriek tomu, že dostupné vybavenie v plnej miere nekorešponovalo so stanovenými požiadavkami normatívu. Niektoré odbory mali pre výučbu k dispozícii i nadštandardné prostriedky, ktorými vytvárali predpoklady pre úspešné uplatnenie sa absolventov na trhu práce. K pozitívnym zisteniam patrilo i zriadenie centier odborného vzdelávania a prípravy v 2 kontrolovaných subjektoch ¹⁶, ktoré zabezpečili pre vyučované skupiny odborov všetky odporúčané učebné priestory a ich odporúčané materiálno-technické vybavenie. Kontrola zmluvných pracovísk preukázala, že materiálne i prístrojové zabezpečenie umožňovalo kvalitnú prípravu jednotlivcov a na viacerých mali žiaci možnosť využívať aj zariadenia, ktoré v normatívoch patrili k odporúčanému vybaveniu. Závažné nedostatky zistené v základnom vybavení priestorov pre odborné teoretické i pre praktické vzdelávanie neumožňovali plniť požiadavky na profil absolventa a nevytvárali ani predpoklady pre splnenie cieľov vyučovania vo všetkých vyučovaných odboroch v škole Košického kraja ¹⁴. Absencia viacerých prvkov zo základného materiálno-technického vybavenia určeného normatívom pre praktické vyučovanie učebného odboru *stolár* ¹⁷ neumožňovalo splniť požiadavky na profil absolventa aj v SOŠ Nitrianskeho kraja.

Podmienky na zaistenie **bezpečnosti školského prostredia** a **ochrany zdravia** i ďalšie stanovené základné pravidlá vnútorného režimu definovali subjekty vo vydaných školských poriadkoch, zverejnili ich na svojich webových sídlach a žiakom sprístupnili v učebniach. V 3 SOŠ (14 %) neboli prerokované na zasadnutí pedagogickej rady alebo rady školy, žiaci však boli s nimi oboznámení preukázateľným spôsobom. V dokumentoch neboli uvedené všetky náležitosti požadované právnou normou, ale opatrenia na zamedzenie šírenia drog a na zaistenie ochrany pred diskrimináciou, násilím a šikanovaním sa v nich nachádzali podrobne rozpracované. Napriek tomu iba necelá polovica respondentov (47 %) v dotazníku zadanom školskou inšpekciou prejavila vedomosť o tom, že školský poriadok rieši problematiku násilia a šikanovania. Vo všetkých subjektoch, s výnimkou jedného, boli ustanovení koordinátori prevencie, ktorí pri plnení úloh národných programov postupovali podľa plánu preventívno-výchovných aktivít. Preukázateľným spôsobom nevykonávali niektorí (19 %) monitoring zameraný na prevenciu a odhaľovanie negatívnych javov v správaní jednotlivcov, pričom jeho opodstatnenosť preukázal aj zadaný dotazník školskej inšpekcie – 10 % oslovených žiakov uviedlo, že v škole nemá pocit bezpečia. Respondenti konštatovali (18 %), že boli svedkami šikanovania najčastejšie (21 %) v škole počas prestávok.

Žiacke školské rady boli ustanovené v 16 (75 %) subjektoch a ich činnosť koordinovali určení pedagogickí zamestnanci. V dotazníkoch členovia školských rád uvádzali, že ich

¹⁵ Súkromná stredná odborná škola, Sidónia Sakalovej 182, Bytča; Súkromná stredná odborná škola – Magán Szakközépiskola, Zoltána Fábryho 19, Veľké Kapušany

¹⁶ Stredná odborná škola letecko-technická, Legionárska 160, Trenčín; Hotelová akadémia Otta Brucknera, MUDr. Alexandra 29, Kežmarok

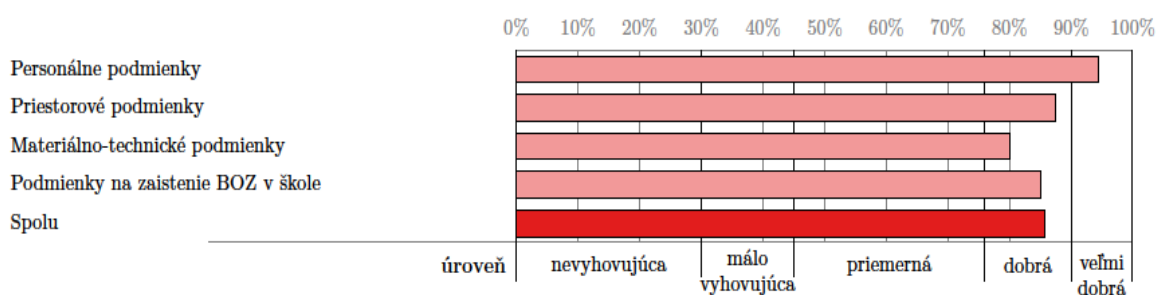
¹⁷ Stredná odborná škola polytechnická, Ul. SNP 2, Zlaté Moravce

prostredníctvom mali žiaci možnosť navrhovať rôzne aktivity, podnety na zlepšenie práce školy a podľa vyhodnotených odpovedí respondentov návrhy boli primerane (67 %) akceptované. V rozhovoroch členovia žiackych školských rád prejavili spokojnosť s ústretovosťou riaditeľov škôl pri vzájomnej komunikácii.

Pri **organizácii vyučovania** sa vyskytlo v 6 subjektoch (29 %) nedodržanie základných fyziologických, psychických a hygienických potrieb žiakov. Objavovalo sa nerešpektovanie stanovenej dĺžky prestávky medzi dopoludňajším a popoludňajším vyučovaním, neakceptovanie počtu vyučovacích hodín v jednom vyučovacom dni. K negatívnym zisteniam prináležalo spájanie tried z rôznych ročníkov v odbornom vzdelávaní v SOŠ Banskobystrického kraja v odbore *odevný dizajn*¹⁸. Organizácia aktivít, ktoré boli súčasťou výchovy a vzdelávania, bola zaistená v súlade s právnou normou. Žiaci boli informovaní o pravidlách bezpečnosti a ochrany zdravia, o poučení bol vyhotovený záznam, ale v kontrolovanej škole Trnavského kraja¹⁹ neboli oboznámení s pravidlami preukázateľným spôsobom. S výnimkou 2 subjektov²⁰ riaditelia škôl a ostatní vedúci pedagogickí zamestnanci spĺňali kvalifikačné predpoklady a dĺžku pedagogickej praxe na výkon riadiacej funkcie, absolvovali funkčné alebo inovačné funkčné vzdelávanie. V SOŠ²¹ Nitrianskeho kraja riaditeľ školy nevykonával priamu vyučovaciu povinnosť, v ďalšej SOŠ²² v Žilinskom kraji si ju neplnila riaditeľka školy v stanovenom rozsahu a zároveň nesplnila ani požiadavku súvisiacu s odučením určeného počtu vyučovacích hodín aprobačných predmetov. V čase výkonu školskej inšpekcie základný úväzok priamej vyučovacej povinnosti vedúceho pedagogického zamestnanca neplnila tiež riaditeľka subjektu v Košickom kraji²³. Výchovno-vzdelávací proces zabezpečovali prevažne pedagogickí zamestnanci spĺňajúci kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky, čo bolo pozitívom **personálnych podmienok**. Celkovo vyhovujúce personálne podmienky zaistila odbornosť vyučovania v oblasti všeobecného vzdelávania (93 %) i odborného vzdelávania (87 %). Nevyhovujúca úroveň v odbornosti vyučovania predmetov bola zistená v odboroch *stavebná výroba, praktická žena, informačné systémy a služby* (0 %), *grafik digitálnych médií* (29 %), *pracovník marketingu* (36 %), pričom práve nezabezpečenie odbornosti vyučovania bolo príčinou viacerých zistených nedostatkov v sledovanom vyučovacom procese.

Podmienky výchovy a vzdelávania boli v školách na dobrej úrovni (graf č. 7).

Graf č. 7 Podmienky výchovy a vzdelávania

¹⁸ Stredná priemyselná škola Samuela Mikovíniho, Akademická 13, Banská Štiavnica

¹⁹ Stredná odborná škola záhradnícka, Brezová 2, Piešťany

²⁰ Súkromná stredná odborná škola – Magán Szakközépiskola, Zoltána Fábryho 19, Veľké Kapušany; Súkromná stredná odborná škola, Sidónie Sakalovej 182, Bytča

²¹ Stredná odborná škola polytechnická, Ul. SNP 2, Zlaté Moravce

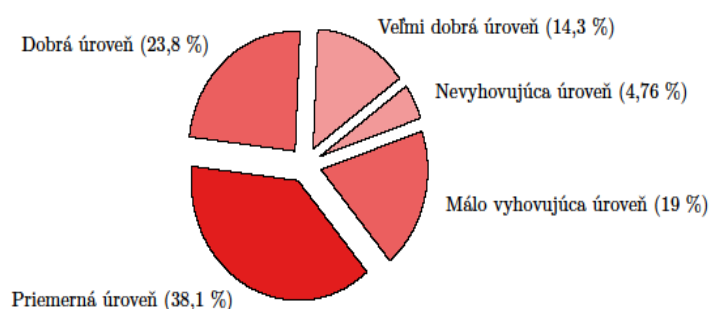
²² Súkromná stredná odborná škola, Sidónie Sakalovej 182, Bytča

²³ Súkromná stredná odborná škola – Magán Szakközépiskola, Zoltána Fábryho 19, Veľké Kapušany

Riadenie školy

Výchova a vzdelávanie sa v subjektoch realizovali na základe vypracovaných **školských vzdelávacích programov**. Školskí inšpektori kontrolovali v 21 SOŠ ich vyhotovenie pre **97** vyučovaných študijných a učebných **odborov**. V **3** školách boli vypracované na **veľmi dobrej úrovni**²⁴, v **5** subjektoch na **dobrej**, v **8** na **priemernej**, v **4** na úrovni **málo vyhovujúcej**²⁵ a v **1** škole úroveň programu bola hodnotená ako **nevyhovujúca**²⁶ – *subjekt nevypracoval pre vyučované odbory základné pedagogické dokumenty* (graf č. 8).

Graf č. 8 Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia **školských vzdelávacích programov**

Negatívne zistenia z kontrolovaných školských vzdelávacích programov

- neakceptovanie rámcových učebných plánov štátneho vzdelávacieho programu v **59 %** školských vzdelávacích programov
- nerozpracovanie učebných osnov najmenej v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom v **35 %** školských vzdelávacích programov

SOŠ mali vyhotovené školské vzdelávacie programy (ďalej ŠkVP) pre všetky aktuálne vyučované odbory, s výnimkou 3 subjektov v Banskobystrickom kraji, ktoré vypracovali jeden program pre celú skupinu študijných odborov.

Strategickému významu základného pedagogického dokumentu v niektorých školách nezodpovedalo prevzatie značného rozsahu jednotlivých častí zo štátneho vzdelávacieho programu bez rozpracovania na vlastné podmienky. Kvalitu dokumentov znižovali v rozpore so skutočnosťou uvádzané informácie o personálnych a materiálnych podmienkach, o organizácii praktickej prípravy, uvádzanie nesprávneho kódu a názvu odboru, prípadne tiež absencia niektorých právnom normou stanovených častí. Definované **ciele výchovy a vzdelávania** sústredené na odborné vzdelávanie a prípravu žiakov a ich úspešné uplatnenie sa na trhu práce, zamerané aj na formovanie životných postojov v občianskom i v pracovnom živote, zacielené tiež vo veľkej miere na zvýšenie kvalitatívnej úrovne výchovy a vzdelávania

²⁴ Pedagogická a sociálna akadémia sv. Svorada a Benedikta, Ul. 1. mája 7, Trenčín; Dopravná akadémia, Rosinská cesta 2, Žilina; Súkromná stredná odborná škola Saleziánska 18, Žilina

²⁵ Stredná odborná škola, Cintorínska 4, Nitra; Stredná odborná škola polytechnická, Ul. SNP 2, Zlaté Moravce; Súkromná stredná odborná škola, Sidónie Sakalovej 182, Bytča; Hotelová akadémia Otta Brucknera, MUDr. Alexandra 29, Kežmarok

²⁶ Súkromná stredná odborná škola – Magán Szakközépiskola, Zoltána Fábryho 19, Veľké Kapušany

s dôrazom na využívanie nových metód a foriem vyučovania zavádzaním aktívneho učenia zodpovedali zväčša (90 %) reálnym podmienkam kontrolovaných subjektov. Z výsledkov hospitácií však vyplynulo, že vyučovací proces sa často nerealizoval v zmysle stanovených strategických cieľov, a predovšetkým ani v deklarovanej kvalite. V **profile** absolventa jednotlivých odborov chýbali vymedzené aktuálne kľúčové kompetencie podľa štátneho programu, niektoré charakteristiky boli definované formálne a vzhľadom na vytvorené podmienky v škole nemohli byť reálne dosiahnuté, inokedy nedostatočne bola reflektovaná rozdielnosť požiadaviek na profil absolventa v odbore v nadväznosti na stupeň vzdelania. Nie vždy sa v školských programoch uvádzalo, aké doklady absolvent po úspešnom **ukončení štúdia** získa, alebo absentovalo uvedenie spôsobu jeho ukončovania. **Príležitosti pre vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami** boli uvedené vo všeobecnej rovine, špecifikované boli zdravotné požiadavky, ktoré musia uchádzači spĺňať vzhľadom na vyučované odbory. Súčasťou ŠkVP neboli informácie o možnostiach a úprave podmienok na zaistenie výchovy a vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Podľa potreby mali jednotlivci vyhotovené individuálne vzdelávacie programy, pri ich vypracovaní neboli vždy rešpektované odporúčania zo špeciálnopedagogických a psychologických vyšetrení. SOŠ, s výnimkou 3, prerokovali školské programy vyučovaných odborov s príslušnými subjektmi koordinácie odborného vzdelávania a prípravy, ďalšia škola²⁷ preukázateľne požiadala stavovskú organizáciu – Slovenskú komoru stavebných inžinierov – o prerokovanie ŠkVP v odbore staviteľstvo, komora na žiadosť nereagovala. V škole Prešovského kraja²⁸ neprerokovali dokumenty v pedagogickej rade ani v rade školy a na verejne dostupnom mieste ich nezverejnili 3 subjekty.

V mnohých (62 %) kontrolovaných odboroch sa výchova a vzdelávanie nere realizovali podľa príslušného ŠVP prostredníctvom ŠkVP, čo následne negatívne poznačilo kvalitu vyučovania i učenia sa žiakov. Porovnaním **učebných plánov**, rozvrhov hodín a triednych kníh školská inšpekcia zistila viaceré nedostatky. K negatívnym javom patrilo nedodržanie stanoveného minimálneho celkového počtu hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti za štúdium i neakceptovanie určeného celkového počtu týždenných vyučovacích hodín vo všeobecnom i v odbornom vzdelávaní. Objavovalo sa nezaradenie predmetov všeobecného vzdelávania do vzdelávacích oblastí, nerozdelenie odborných predmetov do oblastí teoretického vzdelávania a praktickej prípravy alebo neuvedenie všetkých reálne vyučovaných. Spôsob zaradenia niektorých predmetov odborného vzdelávania neakceptoval obsah ich učebných osnov – v praktickej príprave sa nachádzali také, ktoré nerozvíjali primeraným spôsobom praktické zručnosti žiakov, časť výučby mala teoretický charakter. V časti voliteľné predmety sa nachádzali také, ktoré nemali charakter voliteľnosti. V poznámkach k vyhotoveným učebným plánom často chýbalo zapracovanie špecifik s ohľadom na vlastné zabezpečené podmienky a na vlastnú organizáciu výučby podľa skutočného stavu, niektoré z poznámok boli zmätočné, nepresné či rozporuplné. Úroveň edukácie v niektorých subjektoch výrazne záporným spôsobom ovplyvnilo nevyučovanie predmetov stanovených rámcovým učebným plánom. Disponibilné hodiny sa využívali na posilnenie odborného vzdelávania, v študijných odboroch aj na posilnenie predmetov všeobecného vzdelávania. Nie vždy boli uplatnené rovnomerne a v súlade s deklarovanými cieľmi vyučovania. Ojedinele sa nenachádzali v dokumente učebné plány pre externú formu štúdia²⁹.

²⁷ Stredná priemyselná škola stavebná Oskara Winklera – Winkler Oszkár Építőipari Szakközépiskola, B. Němcovej 1, Lučenec

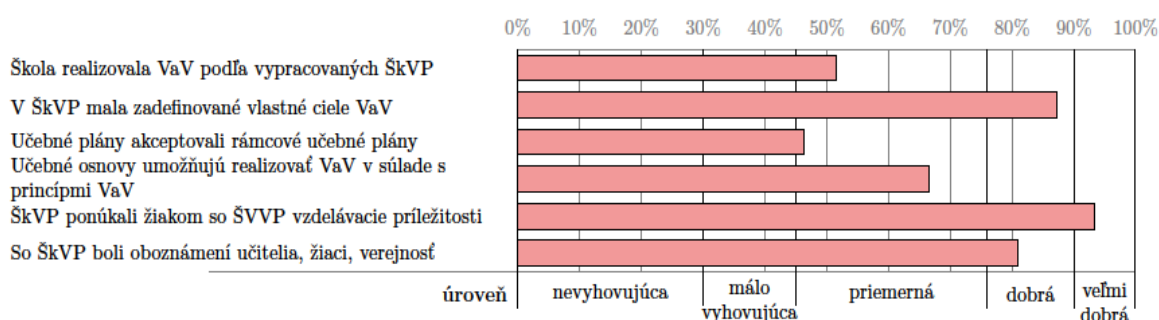
²⁸ Hotelová akadémia, Baštová 32, Prešov

²⁹ Stredná odborná škola dopravná, Sklenárova 9, Bratislava

Vyhotovené **učebné osnovy** v kontrolovaných školách mali rôznu úroveň, pozitívom bolo uvádzanie učebných zdrojov a vyučovacích stratégií, implementácia moderných vyučovacích metód a efektívnych foriem práce. Kvalitu edukácie negatívnym spôsobom poznačilo nerozpracovanie viacerých najmenej v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom, ich nevyhotovenie pre všetky aktuálne vyučované ročníky, absencia zaradenia obsahových inovácií, ale aj skutočnosť, že učebné osnovy niektorých predmetov mali identické obsahy pre rôzne ročníky a rôzne stupne vzdelania. Vyskytovalo sa aj ich nerozpracovanie v rozsahu hodín určených učebným plánom (22 %) príslušného odboru.

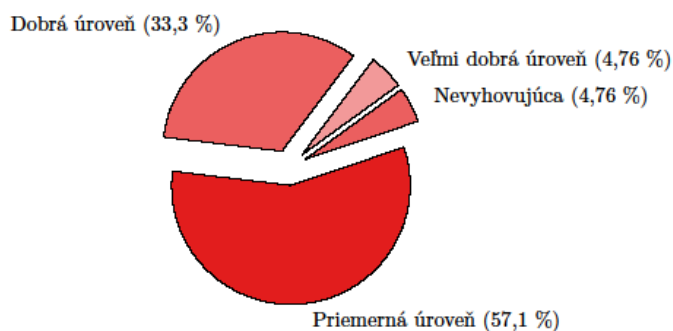
Informácie týkajúce sa spôsobu a organizácie určených kurzov, účelových cvičení, odborných účelových kurzov boli súčasťou ŠkVP alebo samostatných dokumentov. Často chýbali presnejšie informácie o ich rozsahu a zaradení do ročníkov.

Graf č. 9 Školský vzdelávací program

V oblasti **riadenie škôl** sa okrem *školského vzdelávacieho programu* kontrolovali ďalšie stanovené kritériá hodnotenia – *pedagogické riadenie, vnútorný systém kontroly a hodnotenia, klíma a kultúra školy, služby školy*. V uvedenej oblasti bol **1** subjekt hodnotený na **veľmi dobrej** úrovni³⁰, **7** škôl na **dobrej**, úroveň **priemernú** dosiahlo **12** SOŠ a **1** škola bola hodnotená na úrovni **nevyhovujúcej**³¹ (graf č. 10).

Graf č. 10 Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia v oblasti **riadenie** (vrátane hodnotenia ŠkVP)

³⁰ Pedagogická a sociálna akadémia sv. Svorada a Benedikta, Ul. 1. mája 7, Trenčín

³¹ Súkromná stredná odborná škola – Magán Szakközépiskola, Zoltána Fábryho 19, Veľké Kapušany

Pozitívne zistenia z jednotlivých kontrolovaných škôl v oblasti riadenie škôl

- zaistenie priestoru pre sebarealizáciu, sebazvedelávanie, pre formovanie pozitívnych hodnotových postojov žiakov prostredníctvom školských aktivít i aktivít mimo školy
- pôsobenie kariérnej poradkyne prioritne zacielené na motivovanie žiakov zotrvať po ukončení štúdia vo vyštudovanom odbore³²

Negatívne zistenia z jednotlivých kontrolovaných škôl v oblasti riadenie škôl

- riaditeľka školy nevydala rozhodnutia o povolení vykonať komisionálne skúšky; komisionálne skúšky sa nekonali pred najmenej trojčlennou komisiou³³
- nenáležité zloženie skúšobných komisií pre komisionálne skúšky žiakov s ohľadom na požiadavky prísediacich učiteľov (*nesplňanie kvalifikačných predpokladov pre príslušný alebo príbuzný vyučovací predmet*)³⁴
- nedostatky súvisiace so štúdiom žiakov podľa individuálnych učebných plánov sa týkali jeho povoľovania, schvaľovania individuálnych učebných plánov, organizovania komisionálnych skúšok i klasifikácie žiakov³⁵
- v rozpore s ustanovením v školskom poriadku bolo v subjekte vydané rozhodnutie o prerušení štúdia miesto rozhodnutia o podmienenečnom vylúčení z dôvodu vysokého počtu neospravedlnených hodín³⁶
- potvrdenie výrazne nepriaznivej klímy a kultúry školy žiakmi SOŠ v dotazníkoch školskej inšpekcie³⁷

Pre zabezpečenie splnenia deklarovaných cieľov v oblasti výchovy a vzdelávania žiakov si subjekty vyhotovili vnútorné predpisy, pokyny, usmernenia a následne zásadné dokumenty prerokovali v pedagogickej rade (95 %). V ***pedagogickej dokumentácii***, ktorá nebola vždy vedená (38 %) na tlačivách podľa vzorov schválených a zverejnených ministerstvom školstva, k vážnejším nedostatkom patrili opravy chybných zápisov nepovoleným spôsobom pri dôležitých údajoch v triednych výkazoch a v katalógových listoch (*výsledná klasifikácia, prestup žiakov z dennej do externej formy štúdia*), čo viedlo k pochybnostiam o korektnosti údajov. Zistené negatívne skutočnosti sa týkali aj dokumentácie komisionálnych skúšok a štúdia žiakov podľa individuálneho učebného plánu, tiež triednych výkazov tried s vyučovacím jazykom maďarským, ktoré neboli vedené dvojjazyčne. Uzatvorené zmluvy o poskytovaní praktického vyučovania formou odborného výcviku prevažne obsahovali náležitosti dané platným právnym predpisom, jedna SOŠ ich nemala uzatvorené pre žiakov externého štúdia. Nedostatky (26 %) zistené v ***prijímacom konaní*** súviseli s nezriadením prijímacej komisie, v dôsledku čoho neboli vyhotovené zápisnice z prijímacieho konania. Inokedy z predložených zápisníc zo zasadnutí pedagogickej rady nebolo jednoznačne zrejmé, či rada prerokovala formu, obsah a rozsah prijímacej skúšky, chýbalo určenie jednotných alebo jednoznačných kritérií na úspešné vykonanie prijímacej skúšky, absentovali informácie o termíne podania prihlášky na štúdium a konaní prijímacích skúšok, forme prijímacej skúšky pre zdravotne znevýhodnených žiakov. Chyby sa vyskytovali aj v ***rozhodovacom procese*** viacerých škôl (43 %). Riaditelia vydávali rozhodnutia o prestupe žiakov z inej strednej školy v priebehu 1. ročníka na základe žiadosti, ale bez uvedenia závažných dôvodov. Pri zmene študijného odboru opakovane vydali rozhodnutie o prijatí žiaka na štúdium. Častejšie sa objavovalo nevydanie rozhodnutí o povolení vykonať komisionálne skúšky, tiež o neprijatí

³² Stredná odborná škola záhradnícka, Brezová 2, Piešťany

³³ Hotelová akadémia Otta Brucknera, MUDr. Alexandra 29, Kežmarok

³⁴ Súkromná stredná odborná škola, Saleziánska 18, Žilina

³⁵ Hotelová akadémia Otta Brucknera, MUDr. Alexandra 29, Kežmarok

³⁶ Súkromná stredná odborná škola – Magán Szakközépiskola, Zoltána Fábryho 19, Veľké Kapušany

³⁷ Súkromná stredná odborná škola – Magán Szakközépiskola, Zoltána Fábryho 19, Veľké Kapušany

na štúdium, o umožnení štúdia podľa individuálneho učebného plánu. Na zabezpečenie jednotného postupu a prenosu informácií v oblasti *riadenie výchovy a vzdelávania* mohli využívať riaditelia škôl odbornú pomoc **predmetových komisií a metodických združení**. Súčasťou väčšiny vyhotovených plánov práce bola analýza činnosti za predchádzajúci školský rok a definovanie hlavných i čiastkových cieľov na rok aktuálny. Dokumenty poskytovali stručné informácie o zásadných úlohách a ich organizačnom zabezpečení i priebežnom plnení. Napriek tomu, že v pláne činnosti sa vyskytovali úlohy zacielené aj na skvalitňovanie výchovno-vzdelávacieho procesu zavádzaním inovačných metód a foriem práce podporujúcich rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov, odpočet plnenia týchto aktivít sa neobjavoval, stanovenie úloh bolo vo veľkej miere formálne. V menšom počte SOŠ metodické orgány plnili koordinačnú a organizačnú funkciu, riešili aktuálne pedagogické i vzdelávacie problémy žiakov, málo sa však venovali diagnostike nedostatkov vo vedomostiach žiakov a neprijímali opatrenia na zlepšenie. Väčšina (53 %) predmetových komisií sa nepodieľala na internom vzdelávaní svojich členov. Výmena skúseností či poznatkov zo vzdelávania smerujúca k skvalitneniu výchovno-vzdelávacieho procesu sa realizovala medzi učiteľmi v minimálnej miere alebo úplne absentovala napriek tomu, že riaditelia škôl prevažne podporovali odborný rast a rozvíjanie profesijných kompetencií pedagogických zamestnancov. Vyhotovené **ročné plány kontinuálneho vzdelávania** akceptovali ciele vymedzené v školských programoch.

Všeobecné údaje o cieľoch a pravidlách hodnotenia žiakov sa nachádzali vo všetkých ŠkVP, podrobnejšie informácie boli uvádzané v učebných osnovách jednotlivých predmetov a v 2 školách k hodnoteniu a ku klasifikácii vydali riaditelia vnútornú smernicu. Konkretizácia nástrojov a oblastí kontroly a hodnotenia častejšie chýbala, absentovali vlastné jednoznačne stanovené spôsoby, formy a kritériá (53 %). Aj keď niektoré školy deklarovali rôzne postupy zamerané na získavanie podkladov na hodnotenie žiackych výkonov, na sledovaných hodinách prevládalo ústne, občas písomné skúšanie, ojedinele niekoľkí žiaci dostali príležitosť prezentovať projekt alebo doma pripravený referát. Pri hodnotení a klasifikácii sa objavilo uplatňovanie klasifikačných stupňov v rozpore s platnými predpismi a tiež v rozpore s platným právnym predpisom sa uskutočnilo klasifikovanie zo správania aj v priebehu školského roka na zasadnutí štvrtročnej alebo mimoriadnej pedagogickej rady. **Vnútorné systémy kontroly a hodnotenia vzdelávacích výsledkov žiakov** neboli vždy (33 %) preukázateľným spôsobom prerokované v pedagogických radách SOŠ a schválené riaditeľmi škôl, žiaci s nimi boli prevažne oboznámení. Pozitívom bolo včasné informovanie zákonných zástupcov o zhoršení prospechu alebo správania jednotlivcov. V oblasti *riadenie školy* si zlepšenie vyžadoval vypracovaný **vnútorný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov**. Vo vyhotovených plánoch boli uvedené metódy, formy, predmet i prostriedky vnútornej školskej kontroly, tiež harmonogram jej vykonávania, ale kontrolná činnosť sa nerealizovala v primeranom rozsahu a dostatočne premyslene (48 %). Zámery hospitačnej činnosti málo korešpondovali s vytýčenými cieľmi v jednotlivých školských programoch v oblasti zvyšovania kvalitatívnej úrovne vyučovania. Prednostne boli zamerané na výkon učiteľa, na hodnotenie jeho činnosti, ale bez komparácie s činnosťou žiakov. Často deklarovaná bezproblémová kvalita vyučovania bola v rozpore so zisteniami školskej inšpekcie. Z predložených záznamov vyplynulo, že na niektorých školách boli síce prijímané opatrenia k zisteným nedostatkom, ale bez následnej kontroly ich akceptácie. Výrazne formálna kontrolná činnosť vedúcich pedagogických zamestnancov nezabezpečovala učiteľom objektívnu spätnú väzbu a skôr výnimočne sa podieľala na skvalitňovaní úrovne výchovno-vzdelávacieho procesu.

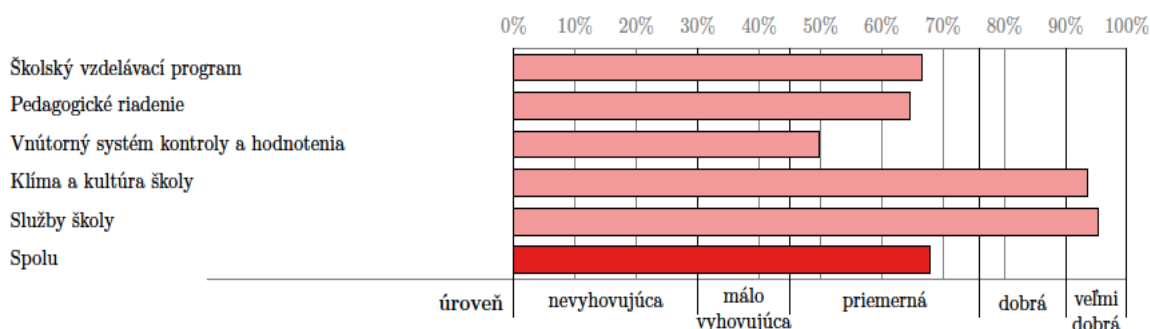
Pozitívnu a motivujúcu **klímu a kultúru školy** podporovali vyučujúci zapájaním žiakov do rôznorodých aktivít, projektov, súťaží na národnej i medzinárodnej úrovni súvisiacich predovšetkým s profiláciou odborov, v ktorých sa vzdelávali. Aktivity boli príležitosťou

na rozvíjanie odborného rastu jednotlivcov, ale vhodným spôsobom ovplyvňovali aj rozvíjanie ich vedomostného potenciálu, praktických, jazykových, sociálno-komunikačných i prezentačných zručností. Pozitívnym zistením sa javila skutočnosť, že žiaci mali o činnosť mimo školy, ktorá reflektovala sféru odborných, tvorivých i športových aktivít, značný záujem. Z hľadiska zviditeľnenia sa subjekty vo svojich regiónoch zapájali do podujatí spoločenského, kultúrneho i humanitného charakteru, udržiavali aktívne partnerstvá so školami v zahraničí, vrátane organizovania stáží pre žiakov a neodmysliteľnou súčasťou ich výchovno-vzdelávacej činnosti bola neformálna spolupráca s odbornými organizáciami a inštitúciami. V 3 SOŠ sa prezentovali školským časopisom, v jednej mali zriadenú školskú televíziu a školský rozhlas. Zaangažovanie žiakov do školských i mimo školských aktivít korešpondovalo v značnej miere so stanovenými cieľmi výchovy a vzdelávania v školských programoch. Upravené vstupné priestory zamerané zväčša na propagáciu jednotlivých odborov štúdia a dosiahnuté úspechy žiakov rovnako prispievali k motivujúcej klíme a kultúre škôl, menej podnetné bolo vzdelávacie prostredie kmeňových, ale aj odborných učební. Školskí inšpektori na základe priameho pozorovania konštatovali vo vzťahu medzi žiakmi a učiteľmi prirodzený rešpekt. Zo zadaných dotazníkov vyplynulo, že takmer iba polovica oslovených žiakov bola v škole spokojná, škola ich očakávania splnila. Ako dôvod nevhodného správania spolužiakov respondenti uviedli (61 %) nedostatočné rešpektovanie učiteľov, ale dôvodom podľa nich boli taktiež nezaujímavé hodiny (35 %). Členovia žiackych školských rád vyjadrili v dotazníku názor (80 %), že učitelia volia adekvátne spôsoby na udržanie disciplíny. Školská inšpekcia zadala dotazníky aj pedagogickým zamestnancom a v 2 SOŠ³⁸ zistila, že klímu školy poznačili málo pozitívne vzťahy v učiteľskom zbore a vzájomná nedôvera. (Paradoxne, napriek uvedeným negatívnym zisteniam v oboch subjektoch bola vedúcimi pedagogickými zamestnancami zabezpečená jedna z kontrolovaných oblastí – *podmienky výchovy a vzdelávania* – na veľmi dobrej úrovni, hodnotenie *praktickej prípravy* bolo zaistené tiež na veľmi dobrej a dobrej úrovni. Zároveň i členovia žiackych školských rád potvrdili, že mali možnosť spolupracovať s koordinátormi prevencie, ale aj s riaditeľmi. Pozitívom jednej zo škôl bol pravidelne realizovaný a vyhodnocovaný monitoring výskytu šikanovania a drog.) Poradenské **služby školy** smerované k žiakom, k zákonným zástupcom i k pedagógom zabezpečovali subjekty prostredníctvom výchovných poradcov, ktorí mali určené konzultačné hodiny, vypracovaný plán práce na aktuálny školský rok, vytvorené vhodné podmienky na svoju činnosť. Pri monitorovaní rovesníckych vzťahov a starostlivosti o žiakov so ŠVVP spolupracovali s triednymi učiteľmi, vedúcimi pedagogickými zamestnancami, koordinátormi prevencie, odbornými zamestnancami poradenstva a prevencie, poskytovali poradenstvo v otázkach prospechu, dochádzky, riešenia výchovných problémov a prevencie. Služby školy boli zamerané aj na zabezpečenie informačného servisu o možnostiach ďalšieho štúdia a uplatnenia absolventov končiacich ročníkov na trhu práce. O riešení vzniknutých vzdelávacích a výchovných problémov školy informovali zákonných zástupcov, ktorí prevažne reagovali na podnety školy. V niektorých prípadoch medzi školou a rodinou neprevládala podpora a spolupráca, výzvy a oznámenia zasielané zákonným zástupcom žiakov v prípade mimoriadneho zhoršenia prospechu či ich dochádzky ojedinele viedli k zlepšeniu.

Riadenie školy bolo v školách na priemernej úrovni (graf č. 11).

³⁸ SOŠ lesnícka, Akademická 16, Banská Štiavnica; Stredná priemyselná škola Samuela Mikovíniho, Akademická 13, Banská Štiavnica

Graf č. 11 Riadenie školy

Iné zistenia

- učebné témy viacerých predmetov boli zapisované do triednych kníh ako prebraté aj v prípade, že žiaden žiak nebol na vyučovacej hodine prítomný; reálne odučené nebolo učivo telesnej a športovej výchovy zaznamenávané do triednych kníh ³⁹
- rozhodnutia o prijatí žiakov na štúdium boli vydané až v deň zápisu tým uchádzačom, ktorí vykonali prijímaciu skúšku úspešne a súčasne sa na základe pozvania zápisu zúčastnili – nezohľadňovalo sa poradie uchádzačov ⁴⁰
- riaditeľ školy pri rozhodovaní o prijatí žiaka na štúdium sa neriadil výsledkami prijímacieho konania vyplývajúcich zo schválených kritérií – po prvom termíne skúšok vydal viac rozhodnutí o prijatí ako bol stanovený najvyšší počet žiakov tried 1. ročníka ⁴¹
- školským inšpektorom boli udávané nepravdivé, máta a sústavne sa meniace údaje týkajúce sa počtu žiakov vykonávajúcich odborný výcvik v školských dielnach a na pracoviskách zmluvných firiem ⁴²
- v čase hospitácie v odbore stavebná výroba na predmete praktickej prípravy bol prítomný len 1 žiak z 9 evidovaných v denníku evidencie odborného výcviku a učebňa, v ktorej sa vyučovanie predmetu realizovalo nemala potrebné materiálno-technické vybavenie ⁴³
- škola ⁴⁴ okrem predmetov praktickej prípravy zaradených v učebnom pláne študijného odboru hotelová akadémia zaviedla pre všetkých žiakov 2-týždňovú prázdninovú prax a v rámci časovej rezervy využitia týždňov aj odbornú súvislú prax, odbornú manažérsku prax a projektové týždne, z toho dôvodu sa vo výraznej miere (približne 30 %) neodučil plánovaný počet vyučovacích hodín jednotlivých všeobecno-vzdelávacích aj odborných predmetov, čo následne negatívne ovplyvnilo dodržanie učebného plánu a plnenie učebných osnov vyučovaných predmetov

Neefektívne využívanie finančných prostriedkov

- V súkromnej SOŠ v Žilinskom kraji ⁴⁵ sa negatívne zistenia týkali nedelenia žiakov 1. ročníka (počet 24) a 2. ročníka (počet 21) na skupiny v zmysle príslušného ŠVP. Zároveň v subjekte bola ustanovená asistentka učiteľky do triedy, ktorú navštevoval žiak so ŠVVP. Žiakovi neposkytovala potrebnú pomoc v plnom rozsahu z dôvodu, že v čase, kedy mala

³⁹ Súkromná stredná odborná škola – Magán Szakközépiszkola, Zoltána Fábryho 19, Veľké Kapušany

⁴⁰ Hotelová akadémia Otta Brucknera, MUDr. Alexandra 29, Kežmarok

⁴¹ Hotelová akadémia, Baštová 32, Prešov

⁴² Stredná odborná škola dopravná, Sklenárova 9, Bratislava

⁴³ Súkromná stredná odborná škola – Magán Szakközépiszkola, Zoltána Fábryho 19, Veľké Kapušany

⁴⁴ Hotelová akadémia, Baštová 32, Prešov

⁴⁵ Súkromná stredná odborná škola, Sidónie Sakalovej 182, Bytča

vykonávať túto činnosť, vyučovala svoje predmety v inej triede. O pridelenie finančných prostriedkov na vykonávanie činnosti asistentky učiteľky riaditeľka školy požiadala Okresný úrad Žilina.

- Nedelenie žiakov na skupiny v zmysle príslušného ŠVP sa zistilo v ďalšej SOŠ Žilinského kraja⁴⁶ v jednej triede 1. ročníka (počet žiakov 24).

Závery

S výnimkou jednej školy subjekty uskutočňovali výchovu a vzdelávanie v študijných a v učebných odboroch na základe vyhotovených *školských vzdelávacích programov*, ale výchovno-vzdelávací proces sa nerealizoval vždy v súlade so školským programom. Závažné nedostatky sa vyskytli v spracovaní *učebných plánov* neakceptovaním rámcových učebných plánov, pričom poznámky k nim mali často len všeobecný charakter, zväčša neboli transformované na vlastné špecifické podmienky školy a vlastnú organizáciu výučby podľa reálneho stavu. Kvalitu *učebných osnov* viacerých všeobecnovzdelávacích i odborných predmetov znižovalo ich nevypracovanie v rozsahu podľa príslušného učebného plánu školy alebo ich nerozpracovanie najmenej v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom a zároveň v dokumentoch neboli definované stratégie a zámery využitia disponibilných hodín vo vzťahu k potrebám jednotlivých odborov. Nereflektovanie rámcových učebných plánov a nedostatky vo vyhotovení učebných osnov mali negatívny dopad na poskytovanie komplexného vzdelávania garantovaného štátom. Stanovené vlastné ciele výchovy a vzdelávania zodpovedali vytvoreným podmienkam v kontrolovaných subjektoch, ale hlavne vyučovací proces sa v malej miere realizoval v súlade s určenými strategickými zámermi a v deklarovanej kvalite. V oblasti *riadenia* k silným stránkam patrili *služby školy* poskytované na úrovni výchovného poradenstva, *klíma a kultúra školy* príznačná vysokou mierou zapojenia žiakov do školských a mimo školských aktivít podporujúcich v prvom rade odborný rast žiakov, rozvíjanie ich praktických zručností, ale tiež zručností jazykových, sociálno-komunikačných i prezentačných. Účinnosť kontrolného systému vo vzťahu k nedostatkom zisteným v edukácii prináležala k výrazne slabým stránkam *riadenia školy* aj z dôvodu, že žiadnym spôsobom sa *vnútorný kontrolný systém* nepodieľal na skvalitňovaní úrovne vyučovacieho procesu.

K pozitívam sledovanej oblasti *podmienky výchovy a vzdelávania* patrilo vybudovanie základných priestorov na realizáciu školských vzdelávacích programov, vytvorenie priestorov pre praktickú prípravu, ich účelné využívanie podľa vypracovaných rozvrhov hodín a prevádzkových poriadkov. Kontrola odborného vzdelávania vykonaná za účasti odborníkov z praxe rovnako potvrdila, že subjekty (s výnimkou jednej SOŠ) zaistením primeraného materiálneho i prístrojového zabezpečenia vytvorili vhodné podmienky pre vzdelávanie svojich žiakov aj napriek tomu, že dostupné vybavenie nie vždy korešpondovalo so stanovenými požiadavkami normatívov. Viaceré školy disponovali aj nadštandardným a odporúčaným vybavením učebného prostredia pre odborné vzdelávanie a podľa vyjadrenia riaditeľov rovnako niektoré zmluvné firmy ponúkali žiakom príležitosť vykonávať praktické vyučovanie v nadštandardnom prostredí. Výrazný deficit vo vybavení odbornými učebnicami kompenzovali síce vyučujúci inými učebnými zdrojmi, ale z dôvodu chýbajúcich učebníc sa často objavovalo pasívne sprístupňovanie učiva.

Napriek tomu, že na niektorých hospitovaných hodinách sa objavovalo i málo prijateľné správanie žiakov, pracovné a sociálne prostredie bolo prevažne priaznivé. K negatívnym zisteniam patrila absencia komplexnejšieho formulovania vyučovacích cieľov, formálna záverečná spätná väzba a z toho dôvodu väčšina pedagógov nemala vedomosť o účinnosti

⁴⁶ Doprvná akadémia Rosinská cesta 2, Žilina

realizovaných učebných činností. Kvalitu edukácie výrazne poznačila prevládajúca frontálna výučba smerujúca len k aktívnejším žiakom, neúčinne zvolené formy motivácie k učebným činnostiam, sprístupňovanie nového učiva bez systematizácie predchádzajúcich poznatkov, tiež absencia individualizovaného vyučovania, ktorá bola i možnou príčinou väčšieho počtu žiakov s nepriaznivými vyučovacími výsledkami a mala vplyv i na ich nízky záujem o učebné činnosti. Napriek tomu, že subjekty v školských vzdelávacích programoch i v plánoch práce predmetových komisií deklarovali skvalitňovanie výchovno-vzdelávacieho procesu zavádzaním inovačných metód a foriem práce podporujúcich rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov, vyskytovalo sa diktovanie učiva, monologické sprístupňovanie tém bez využitia materiálnych prostriedkov vyučovacieho procesu, nevytvorenie príležitostí žiakom na preukázanie nadobudnutých vedomostí a zručností. V teoretickom vzdelávaní si výrazné zlepšenie vyžadovalo rozvíjanie poznávacích kompetencií žiakov prostredníctvom úloh podporujúcich rozvíjanie vyšších myšlienkových procesov, pretože absencia týchto úloh nemotivovala hlavne úspešnejších žiakov k aktívnejšiemu zapájaniu sa do vyučovacieho procesu, jednotlivci nemali možnosť primerane uplatniť svoj učebný potenciál. V praktickom vyučovaní slabou stránkou bolo nerozvíjanie tvorivosti a nápaditosti žiakov pri realizácii praktických cvičení dôsledkom stanovenia jednej témy alebo obmedzením ich výberu. Žiakom často chýbala tiež primeraná motivácia a inšpirácia pri výbere tém. Školskí inšpektori na viacerých hospitovaných hodinách konštatovali nízku úroveň základných vedomostí a zručností jednotlivcov, ich nízky záujem o učebné témy, o zvolenú profesiu, neochotu zapojiť sa do edukácie.

Na základe zistených závažných nedostatkov podala hlavná školská inšpektorka návrh na vyradenie Súkromnej strednej odbornej školy – Magán Szakközépiskola, Zoltána Fábryho 19, Veľké Kapušany zo Siete škôl a školských zariadení SR.

Výrazne pozitívne zistenia

- zaangažovanie žiakov do školských aktivít i aktivít mimo školy korešpondujúcich so stanovenými cieľmi výchovy a vzdelávania v školských vzdelávacích programoch vytváralo predpoklady a príležitosti na rozvíjanie odborného rastu, formovanie hodnotovej orientácie a pozitívnych pracovných osobných postojov jednotlivcov

Oblasti vyžadujúce zlepšenie

- zaistenie pocitu bezpečia žiakov v školskom prostredí systematickým monitoringom zameraným na prevenciu a odhaľovanie negatívnych javov v správaní sa jednotlivcov, jeho pravidelným vyhodnocovaním a v prípade negatívnych zistení prijímaním bezodkladných účinných opatrení
- motivovanie žiakov k aktívnemu zapájaniu sa do edukácie uplatňovaním inovatívnych metód a foriem výučby, ktoré by im umožnili spolupodieľať sa na riadení vyučovacieho procesu
- rozvíjanie poznávacích kompetencií žiakov podporovaním primeranej kognitívnej náročnosti zadaní a výberom vhodných úloh na rozvíjanie vyšších myšlienkových operácií
- skvalitnenie úrovne vyučovacieho procesu zabezpečením účinnej a objektívnej vnútornej kontroly

Opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov

Štátna školská inšpekcia v kontrolovaných školách na základe inšpekčných zistení a s ohľadom na závažnosť nedostatkov a porušení všeobecne záväzných právnych a rezortných predpisov **uplatnila odporúčania, uložila opatrenia**, alebo riaditeľom

kontrolovaných subjektov **uložila prijať opatrenia** s cieľom skvalitniť úroveň pedagogického riadenia, podmienok výchovy a vzdelávania a výchovno-vzdelávacieho procesu. Zriaďovateľa súkromnej školy **upozornila** na závažné nedostatky týkajúce sa nespĺňania kvalifikačných predpokladov riaditeľky školy.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom stredných odborných škôl

- zvýšiť frekvenciu hospitačnej činnosti a jej ciele zosúladiť so strategickými zámermi stanovenými v školskom vzdelávacom programe v oblasti zvyšovania kvalitatívnej úrovne výchovno-vzdelávacieho procesu
- sledovať prednostne pri hospitáciách činnosť žiaka a zamerať pozornosť na komparáciu výkonu pedagogického zamestnanca a výkonu žiakov
- využívať odbornú pomoc predmetových komisií a metodických združení na zabezpečenie jednotného postupu pri plnení zásadných úloh v oblasti riadenia výchovy a vzdelávania, sledovať plnenie ich plánovaných úloh týkajúcich sa inovačných metód a foriem práce s cieľom skvalitnenia výchovno-vzdelávacieho procesu v škole
- podporovať zriadenie žiackej školskej rady za účelom zlepšenia komunikácie medzi vedúcimi pedagogickými zamestnancami a žiakmi strednej odbornej školy
- získavať systematicky informácie od fyzických a právnických osôb o úrovni vedomostí a zručností žiakov vykonávajúcich praktickú prípravu na ich pracoviskách a na základe negatívnych zistení identifikovaných zamestnávateľmi odstrániť nedostatky vo výchovno-vzdelávacej činnosti školy
- realizovať výchovu a vzdelávanie podľa príslušného ŠVP prostredníctvom ŠkVP (vyhotoviť učebné plány jednoznačne korešpondujúce s rámcovými učebnými plánmi príslušných štátnych vzdelávacích programov a spracovať v nich komplexne všetky aktuálne osobitosti s ohľadom na konkrétne podmienky a možnosti výučby; venovať pozornosť dôslednému vypracovaniu učebných osnov všetkých vyučovaných predmetov v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom a učebným plánom školy; pri revidovaní učebných osnov zaradiť obsahové inovácie predmetov všeobecného vzdelávania v súlade s inovovanými vzdelávacími štandardami)

Zriaďovateľom

- podieľať sa na modernizácii materiálno-technického vybavenia odborných učební a dielní praktického vyučovania

Stavovským organizáciám a profesijným organizáciám

- reagovať na požiadavky stredných odborných škôl týkajúcich sa prerokovania školských vzdelávacích programov pre odborné vzdelávanie a prípravu, akceptovať povinnosť ustanovenú v príslušnej právnej norme
- vyjadriť kvalifikované stanovisko k obsahu školského vzdelávacieho programu pre odborné vzdelávanie a prípravu pri jeho prerokovaní so strednou odbornou školou
- spolupracovať so zriaďovateľmi a riaditeľmi stredných odborných škôl pri tvorbe plánu potrieb trhu práce v oblasti odborného vzdelávania a prípravy

Metodicko-pedagogickému centru

- zaradiť do plánu vzdelávacích aktivít vzdelávanie určené pre učiteľov predmetov všeobecného i odborného vzdelávania orientované na podporu rozvíjania vyšších kognitívnych úrovní myslenia žiakov v procese edukácie

Štátnemu inštitútu odborného vzdelávania

- prehodnotiť *normatívy materiálno-technického a priestorového zabezpečenia* pre študijné a učebné odbory *strojárstvo, mechanik elektrotechnik, autopravár – elektrikár* v požiadavkách na základné vybavenie učebných priestorov pre teoretické a praktické vyučovanie z dôvodu nepotrebnosti niektorých položiek vzhľadom na plnenie požiadaviek na profil absolventa
- aktualizovať *normatívy materiálno-technického a priestorového zabezpečenia* vzhľadom na nové trendy vo vývoji jednotlivých odborov

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

- zabezpečiť vydávanie učebníc odborných predmetov, ktorých obsah zodpovedá aktuálnym trendom vo vzdelávaní